

**ФЕНОМЕН МЕТОДОЛОГІЧНОГО ПЛЮРАЛІЗМУ ЯК
ОЗНАКА РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ****Святослав РАЧУК,**Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича,
Чернівці (Україна)

svyatoslav.rachuk2013@gmail.com

**THE PHENOMENON OF METHODOLOGICAL
PLURALISM AS A SIGN OF THE DEVELOPMENT
OF HISTORICAL SCIENCE****Svyatoslav RACHUK,**Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi (Ukraine)

RESEARCHER ID ABF-4281-2020; OORCID ID 0000-0003-2486-0366

Святослав Рачук. Феномен методологического плюрализма как признак развития исторической науки.

Цель научного исследования состоит в изучении влияния методологического плюрализма на формирование современной исторической науки, обосновании важности разноплановых подходов в изучении прошлого как неотъемлемой части его познания. **Актуальность исследования** обусловлена спецификой постнеклассической науки и ее методологии, сосредоточенной на познании сложных человекомерных систем и учитывающей ценностные аспекты содержания научного познания, что неизбежно предполагает переход на плюралистические методологические основания. Важно понять, как эта новая переориентация реализуется в историческом познании. **Новизна статьи** заключается в анализе потенциала методологического плюрализма в дискурсе постнеклассической исторической науки. Обосновано производительность использования современных междисциплинарных подходов в изучении процессов, которые имели место в прошлом. **Выводы:** в процессе исследования обнаружено влияние плюралистического подхода на методологию исторической науки, формирование новых направлений в историческом познании. **Методы исследования:** аналитический и синтетический, индуктивный и дедуктивный, сравнительный подход.

Ключевые слова: историческая наука, методологический плюрализм, современная наука, историческое познание, микроистория.

Постановка проблеми. Зміни у методологічному базисі наукового пізнання зумовлені процесами глобалізації та розширення комунікації на всіх рівнях інтелектуальної культури, в тому числі й у сфері наукового пізнання. Найбільших змін зазнали гуманітарні науки, які в останні десятиліття почали широко використовувати міждисциплінарну методологію, що призвело до появи методологічного різнобарв'я (плюралізму) та потреби в аналізі цього явища як однієї з ознак розвитку історичної науки, оскільки це може посприяти об'єднанню різновекторних підходів як у суспільно-гуманітарному пізнанні загалом, так і в історичній науці, зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першими дослідниками методологічного плюралізму в науці були Т. Кун, П. Феєрабенд, представники "Школи Анналів" Ф. Бродель, М. Блок та ін.

До сучасних дослідників методологічного плюралізму в науці належить В. Шапошник, який висвітлює підхід П. Феєрабенда в аспекті творчої свободи науковця. Співвідношення між гносеологічним і методологічним плюралізмом аналізувала С. Пискорська. Л. Червоная досліджувала співвідношення між монізмом, плюралізмом і моноплюралізмом. Проблематику сучасної історичної науки висвітлював С. Борисньов. Узаємозв'язок між синергетикою й історичною наукою осмислювали С. Гомаюнов, Г. Іпполітов, Г. Цибуленко.

Серед українських дослідників методології історії можна відзначити Л. Зашкільняка, який ґрунтовно описав загальні етапи розвитку історичної науки.

Особливість плюралізму в гуманітарних науках досліджував І. Омельчук. С. Шевчук вивчав плюралізм як одну з ознак розвитку людиномірного знання. Проблема розвитку історичної науки від кінця XIX ст. до сьогодення була в центрі уваги О. Гачко. Вивченням локальної історії займалася Н. Зінкевич. Аналізом мікроісторії як теоретичної настанови у вивченні минулого займався О. Сахновський.

Незважаючи на численні дослідження множинності методологічних підходів як однієї з характеристик сучасної науки, особливості актуалізації цієї настанови у сфері сучасної історичної науки висвітлено недостатньо.

Об'єкт дослідження: методологічне різноманіття в науковому пізнанні минулого.

Предмет дослідження: поняття методологічного плюралізму в контексті сучасної історичної науки.

Новизна статті полягає в аналізі потенціалу методологічного плюралізму в дискурсі постнекласичної історичної науки. Обґрунтовано продуктивність використання сучасних міждисциплінарних підходів у вивченні процесів, які мали місце в минулому.

Актуальність дослідження зумовлена самою специфікою постнекласичної науки та її методології, зорієнтованої на пізнання складних людиномірних систем і врахування ціннісних аспектів у змісті наукового знання, що неминує передбачає перехід на плюралістичні методологічні засади. Важливо з'ясувати, як ця новітня переорієнтація реалізується в історичному пізнанні.

Мета наукової розвідки:

- виявити основні ознаки методологічного плюралізму як теоретичного концепту й обґрунтувати його ефективність в історичній науці XXI ст.;
- окреслити основні наслідки його застосування при вивченні минулого.

Методи дослідження: аналітичний і синтетичний, індуктивний і дедуктивний, порівняльний підхід.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні породжує нові сфери людської діяльності, які неможливо пізнати, не використовуючи термін “плюралізм”. Витоки плюралістичного підходу можна виявити у процесі становлення філософської думки, де плюралізм визначається як “філософський принцип, згідно з яким існує множинність засад чи видів буття; визнання співіснування та рівноцінності світоглядних позицій”¹. С. Шевчук підкреслює: “Плюралізм (лат. Pluralis – множинний) – це багатозначність, нелінійність, варіативність гіпотез, визнання чогось багатоманітного: багато початків, багато світів, багато причин. У процесі обговорення питання чи проблеми плюралізм допускає множинність поглядів, припущень, думок, визнає альтернативу”². Радикальність плюралізму в науковому пізнанні відображена у творчості П. Феєрабенда: “усе, що може сказати раціоналіст про науку (і будь-яку іншу цікаву діяльність), виражається у двох словах: “Усе дозволено”³. Отже, плюралізм визначається як множинність поглядів, підходів, методів, яка у своїй радикальній формі може призвести до хаотичності у пізнанні. Для її уникнення треба розрізняти два основні аспекти методологічного плюралізму: онтологічний та гносеологічний.

Досліджуючи багатогранність як методологічний принцип, С. Пискорська конкретизує ці різновиди плюралізму: “Онтологічний плюралізм означає правомірність існування двох або більше рівноправних субстанцій, гносеологічний варіант плюралізму виводить у статус неодмінності існування кількох істин, які розрізняються між собою”⁴.

Гносеологічний плюралізм постає центральною проблематикою гуманітарного пізнання. Пізнавальний плюралізм відображається у двох основних аспектах: “1. Визнання існування однієї реальності та багатьох спроб її пізнання. 2. Постулювання безсумнівності існування багатьох світів”⁵. Він реалізується як методологічний принцип, де, з одного боку, процес пізнання світу спирається на множинність підходів, а з іншого – припускає двоїстість реальності, що пізнається.

У науковому пізнанні поняття варіативності дозволяє говорити про свободу вченого у виборі методів дослідження, застосування різноманітних підходів до розв’язання поставленої проблеми, задіяння творчої уяви у процесі формування нових теорій та концептів. На думку І. Омельчука, “плюралізм у науці сприяє примноженню числа альтернативних гіпотез, не обмежених лише векторним інтересом дослідження, тобто збільшує пізнавальні межі культурної ойкумени і так нарощує ступінь свободи її дослідника”⁶. Плюралізм постає як неодмінна умова подальшого розвитку сучасної науки. Зокрема, історична наука використовує численні методологічні підходи, залучаючи методи інших, подекуди несуміжних наук.

Активний розвиток історичної методології розпочався в XIX ст., наслідком чого стало нове розуміння предмета цієї науки, яка, “на відміну від природничих наук, постає не тільки як окрема форма знання, а й як сума наук про суспільство як соціальний феномен”⁷. Історичний процес – це, з одного боку, соціальні події, що відбувались у минулому, а з іншого – сукупність знань про ці події. Саме тому вивчення історії потребує не одного, а сукупності підходів.

Про причини поширення методологічного плюралізму пише С. Бориснев: “Існує ряд складників, які репрезентують джерела формування методології історії, основні тенденції сучасного розвитку методології, характеристики об’єкта і предмета історії як науки, історичні часи й особливості процесу історичного пізнання, зрештою, природу історичного знання та перевірки його істинності”⁸. Плюралізм у методології історії відіграє не тільки об’єднуючу роль між протилежними підходами до вивчення минулого, а й постає критерієм істинності знання про минуле. У цьому простежується його рефлексивна функція, що дозволяє стверджувати про високий розвиток історичної науки.

Чималих змін історична методологія зазнала в другій половині XX ст., коли змінились уявлення про час. Якщо раніше історичний час трактувався з позиції ньютонівської фізики, то в XX столітті розуміння історичного часу стало релятивним, воно змінювалося залежно від періоду здійснення дослідження та періоду, який вивчав історик. При цьому воно завжди мало соціальний характер. “Історичний час, – пише О. Гачко, – варіювався залежно від предмета дослідження, і кожен час мав свою швидкість і ритм, залежно від того, з чим мав справу історик: з великими структурами, у рамках яких природні, соціальні, економічні та культурні чинники зазнавали повільних, поступових змін”⁹. В

¹ Chomyi I.P. *Korotkyi filosofskyi slovnyk-dovidnyk: Ukrainsko-anhlo-nimetsko-frantsuzkyi slovnyk-dovidnyk* [Short philosophical dictionary-reference book: Ukrainian-English-German-French dictionary-reference book], Chernivtsi, 2006, P. 288 [in Ukrainian].

² Shevchuk S.F. “Pluralizm u filosofii ta nauki” [Pluralism in philosophy and science], *Young Scientist*, 2017, Vol. 4, P. 119 [in Ukrainian].

³ Fejerabend P. *Yzbranne trudy po metodologiyi nauky* [Selected works on the methodology of science], Moskva, 1986, P. 23 [in Russian].

⁴ Pyskorskaia S.Yu. “Nauchnoe Poznanye u pluralyzm” [Scientific Cognition and pluralism], *Vestnyk KrasHAU* [Bulletin KrasHAU], 2006, Vol. 10, P. 346 [in Russian].

⁵ Chervonnaia L.H. *Pluralizm v sotsyalno-humanitarnom poznanii* [Pluralism in social and humanitarian knowledge], 2002, Vol. 2, P. 127–135 [in Russian].

⁶ Omelchuk I.V. “Teoretyko-metodolohichni potentsial pryntsyphu pluralizmu v humanitarno-naukovomu dyskursi” [Theoretical and methodological potential of the principle of pluralism in the humanities and scientific discourse], *Filosofii nauky: tradytsii ta innovatsii* [Philosophy of science: traditions and innovations], 2014, Vol 2, P. 101–102 [in Ukrainian].

⁷ Borysnev S.V. “Sovremennye problemy teoryi y metodolohyy ystorycheskoho yssledovaniia” [Modern problems of the theory and methodology of historical research], *Vestnyk Voennoho unyversyteta* [Bulletin military university], 2010, Vol. 3, P. 85 [in Russian].

⁸ Ibidem, P. 87.

⁹ Hachko O. H. “Istorychna nauka vid Ranke do sohodni: u poshukakh teoretychnoho pidgruntia” [Historical science from Ranke to the present day: in search of a theoretical basis], *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu* [Bulletin of Dnipropetrovsk University], 2012, Vol. 22 (2), P. 104 [in Ukrainian].

епоху постнекласичної науки найважливіші категорії історичного пізнання, до яких належать “історичний факт”, “історичний час” та ін., починають тлумачитись не лише в хронологічному, а й соціальному та ретроспективному значенні.

Нова соціокультурна зумовленість історії призвела до трансформації методології дослідження. Нею став розроблений у 70-ті роки синергетичний підхід, який вивчає розвиток складних нелінійних систем. “Теорія синергетики, – на думку Ю. Козловського, – фокусує увагу на невірноваженості, нестабільності як природному станові відкритих нелінійних систем, на багатоваріантності і невизначеності шляхів їхнього розвитку, залежності від безлічі факторів і умов, які на них впливають”¹⁰.

Цей підхід виник у сфері природничо-наукового пізнання, проте незабаром поширився на соціальні та гуманітарні науки. Суть його полягає у вивченні складних, нелінійних, відкритих систем, які здатні до спонтанної самоорганізації та саморозвитку. З погляду синергетичного підходу, як зазначає С. Гомаюнов, “суспільство постає нелінійною системою, яка має інтегруючі системоутворюючі фактори”¹¹.

З іншого боку, синергетичний підхід дозволяє переосмислювати “переломні” моменти історії. Так, на думку Г. Іпполітова, “історична еволюція в природі й суспільстві характеризується переходом від однієї достатньо стійкої системи до іншої з новим рівнем організації елементів”¹². Яскравим прикладом застосування синергетичної методології може слугувати вивчення й “оцінка революційних пошуків української національної еліти у другій половині XVII ст. і в 1917–1921 рр., що супроводжувалися постійними коливаннями, дає можливість констатувати наявність слабкої самоорганізації й неспроможності до конструктивізму”¹³. Отже, синергетика дозволяє вивчати події минулого з нових наукових методологічних позицій. Оновлюючи при цьому “оптику” вивчення переломних моментів у розвитку суспільства, надаючи їй нових вимірів пізнання, згідно з викликами, які постають перед суспільством.

Відкритість сучасної історичної науки означає не всездозволеність будь-яких необґрунтованих тверджень, а ретельний добір міждисциплінарних методів і підходів, які екстраполюються з однієї науки на іншу. “Історики сьогодні охоче працюють на стику різних

дисциплін, стараються зробити реальність предмета аналізу складнішим і багатшим”¹⁴. Сукупність нових методів у пізнанні історії стає дедалі більшою, при цьому історик “не може більше уникнути аномалій, які руйнують наявну традицію, – зауважує Т. Кун, – починаються нетрадиційні дослідження, які, врешті-решт, приводять усю галузь науки до нової системи приписів (commitments), до нового базису для практики наукових досліджень”¹⁵. Зміна методів історичного пізнання призвела до появи концепту “нової наукової історії”. Л. Зашкільняк зазначає, що цей термін “доцільно застосовувати до зближених методологічних течій у західній історіографії та теорії історії, котрі беруть початок із 60-х років. Їхньою спільною рисою є прагнення посилити науковий характер історії, залучивши для цього методи і здобутки інших наук, передусім соціальних, психології та математики”¹⁶. Яскравим представником “нової наукової історії” був Фернан Бродель, який залучав цілу плеяду методологій для вивчення історії під кутом зору повсякденності. “Матеріальне життя – це люди і речі, речі і люди. Вивчити речі – їжу, житло, одяг, предмети розкоші, знаряддя, грошові засоби, плани сіл і міст – словом усе, що служить людині, – пише Бродель, – не єдиний спосіб відчуття її повсякденне існування”¹⁷. Дослідження нових об’єктів минулого дозволяє переосмислювати роль і значення не тільки подій історії, а й контексту, в якому вони відбувались. Аналіз зв’язків у суспільстві починають відігравати основну роль у вивченні минулого. Про свою книгу “Феодалне суспільство” М. Блок писав: “ми маємо намір спробувати тут провести аналіз і дати експлікацію певної суспільної структури з її зв’язками”¹⁸. Вивчення життя суспільства з позиції інших наук демонструє неперервний розвиток поля історичного пізнання загалом, так і розширення методології цього пізнання, зокрема.

Залучення психології до вивчення історичних особистостей призвело до появи в середині 50-х років XX ст. такого історичного напрямку як психоісторія. Одним із перших дослідників цього напрямку став психоаналітик Е. Еріксон. Дослідниця І. Савельєва зазначає: “Героями психоісторії стали такі історичні діячі як Гітлер, Троцький, Ганді та інші”¹⁹. Аналіз історичних персоналій набуває не тільки зовнішнього опису умов, у яких вони жили, а й внутрішнього вивчення їхніх психологічних особливостей.

¹⁰ Kozlovskiy Yu. Synerhetychniy pidkhd yak metodolohichna osnova modeliuвання naukovoї diїalnosti vyshchoho navchalnoho zakladu [Synergetic approach as a methodological basis for modeling the scientific activity of a higher educational institution], *Molod i Rynok* [Youth and the market], 2012 [in Ukrainian].

¹¹ Homaiunov S. “Ot ystoryy synerhetyky k synerhetyky ystoryy Obshchestvennye nauky y sovremennost” [From history of synergetics to synergetics of history Social sciences and modernity], *Obshchestvennye nauky y sovremennost* [Social sciences in modern times], 1994, Vol. 2, P. 101 [in Russian].

¹² Ypolytov H. “K voprosu o synerhetycheskom podkhode v ystorycheskykh y ystoryohrafycheskykh yssledovaniyakh” [On the issue of a synergetic approach in historical and historiographic research], *Povolzhskiy fylyal Ynstytuta rossyiskoi ystoryy RAN* [Volga Branch of the Institute of Russian History], 2010, Vol. 2, P. 208 [in Russian].

¹³ Cybulenko Gh.V., Cybulenko L.O. “Synerhetychni pidkhody do rozuminnja ekstremalnykh podij v istoriji tavrjiskyj visnyk osvity [Synergetic approaches to understanding extreme events in the history], 2014, Vol 1(45), P. 17 [in Ukrainian].

¹⁴ Hurevych A.Ia., Luchysaia S.Y. *Annals na rubezhe vekov — antolohiya* [Annals at the turn of the century – an anthology], Moscow, “XXI century: Consent”, 2002, P. 21 [in Russian].

¹⁵ Kun Tomas. *Struktura naukovykh revolucij* [The structure of scientific revolutions], URL: <http://litopys.org.ua/kuhn/kuhn02.htm>.

¹⁶ Zashkilniak L. *Metodolohiia istorii vid davnyny do suchasnosti* [Methodology of history from antiquity to the present], Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet im. Iv. Franka, 1999, P. 199 [in Ukrainian].

¹⁷ Brodelj F. *Struktur povsednevnyty: vozmozhno y nevozmozhnoe* [Structures of everyday life: possible and impossible], Moskav, Progress, 1986, P. 41 [in Russian].

¹⁸ Mark Blok *Feodaljne suspiljstvo* [Feudal society], URL: <http://izbornyk.org.ua/bloch/blo01.htm>.

¹⁹ Saveljeva Y.M., Poletaev A.V. *Ystoryja y vremja. V poyskakh utrachennogo* [History and time. In search of the lost], Moskva, 1997, P. 121 [in Russian].

Чималий вплив на історичне пізнання мала критика з позицій постмодерністської філософії. Вона призвела до зміни теорії історичного пізнання, появи нових теоретичних напрямів пізнання минулого. “Це спричинило зміну об’єкта і предмета досліджень, спрямувавши увагу дослідників на сферу свідомості, інтелекту, культурних феноменів. У центрі уваги опинилися такі явища, як “історія ментальностей”, історія “ціннісних орієнтацій”, людських бажань і прагнень”²⁰. Історична наука починає досліджувати не тільки розвиток і становлення соціально-політичної, економічної, воєнної минувшини держав, а й еволюційний розвиток загальнокультурної, моральної, духовної спадщини людства.

Нові міждисциплінарні підходи, породжені внаслідок постмодерної критики, створюють нові вектори вивчення минулого та розкривають невідомі її сторінки. До нових напрямів історії належать *гендерна історія, мікроісторія, локальна історія, усна історія та ін.* Сучасні аспекти пізнання минулого мають свої предмети та теоретико-методологічні засади. Наприклад, гендерна історія вивчає, на думку І. Гентоша, “4 групи соціально-історичних “підсистем””: (1) комплекс символів і образів, які характеризують “чоловіка” й “жінку”; (2) комплекс норм – релігійних, педагогічних, наукових, правових, політичних; (3) проблему самовираження, суб’єктивного самосприйняття та самосвідомості особистості (4) соціальні інститути, які беруть участь у формуванні гендера (сім’я, система спорідненості, домогосподарство, ринок робочої сили, система освіти, державний устрій тощо)”²¹. Якщо раніше історичний процес досліджувався “ззовні”, причини та події трактувалися в контексті державотворчих або воєнних конфліктів, то тепер відбувається його вивчення “зсередини”, з позиції людей, які безпосередньо пережили ці події та впливали на розвиток культурного поступу суспільства. При цьому в процесі пізнання історії людей, персоналій здійснюється перехід від дослідження макроісторії до мікроісторії, новизна ж мікроісторичного підходу полягає в тому, що від самого вибору масштабу дослідження певного об’єкта “залежать результати пізнання цього об’єкта”²². Зміна масштабування пізнання минулого з методологічних позицій означає: “відкрити механізми конструювання відтворених соціальних порядків, тобто реконструювати життєві стратегії, які можна помітити тільки з дуже близької відстані”²³, що дозволяє розглянути значення окремих особистостей, соціальних порядків та інших мікроісторичних процесів, які впливали на хід історії. Методологічною пізнавальною особливістю мікроісторії

є настанова “не на аналогію, а на аномалію (випадки, які неможливо редукувати до типового, які не укладаються в певні норми й вимагають інтерпретації з урахуванням специфіки контексту)”²⁴. Події індивідуального характеру, які вплинули на хід історичного процесу, мають більший потенціал розвитку історичної науки, ніж події, що повторюються з певною періодичністю. Це зумовлено необхідністю залучення нової методології до вивчення індивідуальних фактів минулого, де класичних підходів було недостатньо. Тому поява нових методів, підходів, концептів, які тлумачать події, свідчать про розвиток історичної науки.

Мікроісторія, як і макроісторія, здійснює дослідження життя людей, котрі мешкали на певній території, не тільки в її географічному, а й історичному контексті.

Дослідження минулого й окремих ойкумен отримало назву “локальна історія” (local history, місцева історія). Вона має на меті “конструювання місцевої історичної пам’яті; опис історії певного місця – локусу (найчастіше – місця, де жив автор історичного твору), яким може поставати як незначний за величиною простір (село, місто), так і більший за розмірами (графство, округ, провінція, губернія, область, край)”²⁵. Прикладом мікроісторії та локальної історії, на думку П. Берка, можуть слугувати дослідження Освальдо Раджіо²⁶, де автор розкриває хід історичного процесу крізь призму подій на невеликій території, демонструючи важливість пізнання історії не лише в контексті глобальних історичних процесів, а й у вивченні її локальної ойкумени. Локальна історія нерозривно пов’язана з формуванням ідентичності та ментальності населення певної території, що свідчить про спроби реалізації потенціалу вивчення локальних історій як одного з чинників самоідентифікації особистості.

Дослідження комунікації в історичному контексті стосується не тільки опису безпосереднього спілкування, а й оцінки її свідками історичних подій. Метод історичної науки, що займається вивченням минулого на базі розповідей людей, має назву “усна історія”. “Усна історія – це метод проведення історичних досліджень за допомогою записаних інтерв’ю між оповідачем, який має особистий досвід історично значущих подій, та добре поінформованим інтерв’юером з метою поповнення історичних записів”²⁷. Прикладним застосуванням усної історії є сучасний електронний проект під назвою “Усна історія незалежної України – 1988–1991”²⁸. У ній представлені відео- та аудіоформати інтерв’ю політичних і громадських діячів того періоду. Усна історія містить

²⁰ Zashkilnjak L.O. Postmodernizm v istorychnij nauci [Postmodernism in historical science], URL: http://www.history.org.ua/?termin=Postmodernizm_istorychnij.

²¹ Hentosh L. Gendernyi pidkhid: istoriia, kultura, suspilstvo [Gender approach: history, culture, society], Lviv: VNTL-Klasyka, 2003, P. 16 [in Ukrainian].

²² Sakhnovskiy O. Mikroistoriia yak napriam istorychnykh doslidzhen [Microhistory as a direction of historical research], *Istorychna panorama* [Historical panorama], 2014, Vol. 18, P. 71 [in Ukrainian].

²³ Zinkevich N. Lokalna istorija : Vyklyky i perspektyvy [Local history challenges and prospects], Vol. 4, P. 27–46, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77947/2-Zinevich.pdf?sequence=1> P.38. [in Ukrainian].

²⁴ Zinkevich N. Lokalna istorija : Vyklyky i perspektyvy [Local history challenges and prospects], Vol. 4, P. 27–46, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77947/2-Zinevich.pdf?sequence=1> P.39 [in Ukrainian].

²⁵ Chubarian A.O. Teoriya y metodolohiya ystorycheskoj nauky. Terminolohycheskyi slovar [Theory and methodology of historical science. Terminological dictionary], Moskva, 2014, P. 248–249 [in Russian].

²⁶ Piter Berk Novi Pidkhody do istoriopysannja [New Approaches to historiography], Kiyev, 2010, P. 138–139 [in Ukrainian].

²⁷ Oral History Research and Resources, URL: <https://guides.library.ucsc.edu/oralhist>.

²⁸ Rozpad Radsjanskogho Sojuzu Usna istorija nezalezhojij Ukrajinjy 1988–1991 [The collapse of the Soviet Union Oral history of independent Ukraine 1988–1991], URL: <http://oralhistory.org.ua/>.

елементи суб'єктивності (переживання учасника подій, його погляди та ін.), що деталізує ту чи іншу подію, надаючи історичному процесові людиномірності. Наслідком методологічних зрушень стала поява нових напрямів, які дозволяють вивчати історію з позиції свідків, учасників, людей, що пережили досліджувані історичні події.

Висновок. Історія як наука зазнала еволюційних змін у теорії та методології. Якщо дослідження минулого раніше стосувалось окремих подій економічного чи політичного характеру, із залученням невеликої кількості методів, то сьогодні за умови міждисциплінарної взаємодії, поєднання різноманітних методів і підходів, які репрезентують постнекласичну стадію розвитку історичної науки, вона може реалізувати значно більший пізнавальний потенціал, який сформувався у процесі дискусій з приводу методологічного плюралізму. Міждисциплінарна взаємодія методів призвела до зміни підходів у вивченні минулого, розширюючи поле історичного пізнання. Деталізація та поглиблене вивчення нових аспектів історичного минулого неможливе без залучення нових методів дослідження інших дисциплін. Збільшення ролі методологічного плюралізму при вивченні минулого стає ознакою розвитку історичної науки в її прагненні наблизитись до точних наук і зберегти автономні особливості власного поля дослідження.

Перспективою подальшого дослідження може стати деталізація та конкретизація потенціалу методологічної різноманітності залежно від напрямку та мети наукового історичного дослідження.

Rachuk Svyatoslav. The phenomenon of methodological pluralism as a sign of the development of historical science. The purpose of the research is to study the influence of methodological pluralism as a meta-approach on the formation of

modern historical science; to examine the role that diverse approaches played in the scientific study of the past; to demonstrate the importance of a multi-vector view of history as an integral part of the study of the past. **The relevance of the research:** these are interdisciplinary interactions between both socio-humanitarian and natural sciences. The consequence of this is the emergence of the phenomenon of methodological pluralism as the basis of modern historical science. **Conclusions:** in the process of research we discovered that diverse methodological approaches influence the historical science, which ultimately leads to the emergence of the new directions in historical knowledge.

Research methods: analytical and synthetic, inductive and deductive, comparative approach.

The novelty of the article lies in the analysis of the potential of methodological pluralism in the discourse of post-classical historical science. The productivity of using modern interdisciplinary approaches in the study of processes that have taken place in the past is substantiated.

Key words: Historical science, methodological pluralism, modern science, historical knowledge, microhistory.

Рачук Святослав – аспірант кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Працює над кандидатською дисертацією “Трансформація парадигм історичного пізнання: методологічний аспект”. Коло наукових інтересів: Філософія та методологія історії, теорія історичного пізнання. Автор 5 наукових публікацій.

Rachuk Svyatoslav – graduate student of the Department of Philosophy and Cultural Studies, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, is currently working at the candidate thesis “Transformation of the paradigms of historical knowledge: methodological aspect” Research interests include philosophy and methodology of history, theory of historical knowledge. He is author 5 scientific publications.

Received: 06.05.2021

Advance Access Published: June, 2021

© S. Rachuk, 2021